

Noty o autorach

Wojciech Brojer – absolwent Wydziału Elektroniki Politechniki Warszawskiej, pracownik Instytutu Historii PAN w Warszawie. Wydał m.in. *Sefer jecira – Księga Stworzenia* (1995, współautor); *Diabeł w wyobraźni średniowiecznej* (2003). *Założenie Domu Bożego* jest fragmentem przygotowywanej książki *Studia nad wzgórzem Moria*.

Mateusz Braun – absolwent Instytutu Etnologii i Antropologii UW.

Ryszard Ciarka – sekretarz redakcji „Kwartalnika Filmowego”, pracownik Instytutu Sztuki PAN.

Andrzej Coryell – malarz i rzeźbiarz mieszkający w Bazylei. W 1978 r. opublikował zbiór wierszy *Les chameaux du myope (Wielbłądy krótkowidza)* wyd. Caracteres, Paryż. Powieść *Spółka z lwem*, wydano w 1986 r. w wyd. Czytelnik, a w 1991 r. – w języku francuskim – wyd. Actes Sud. Jest autorem aforyzmów i przypowieści, które ukazały się w *Zeszytach Literackich, Frazie, Literacjach, Aspektach, Toposie*. W 2002 r. zrealizował film krótkometrażowy *Album rodzinny*, a w 2004 r. następny – *Wodna kaligrafia*.

Wojciech Dąbrowski – antropolog pracujący w Australii i Papui-Nowej Gwinei. Studiował na Wydziale Afrykanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Doktoryzował się na Uniwersytecie Narodowym w Canberze (Australia), pisząc pracę na temat reakcji ludności Gór Zachodnich w Nowej Gwinei na obecność misji katolickiej. Wykładał na Uniwersytecie Narodowym w Canberze, Uniwersytecie Sydnejskim i na Uniwersytecie Macquarie w Sydney. Pracował z Aborygenami Nowej Południowej Walii przy zbieraniu materiałów dokumentujących ich prawa do własności ziemi w ramach nowego ustawodawstwa federalnego (*Native Title*). Jest konsultantem naukowym filmów dokumentalnych i fabularnych poświęconych PNG i Trobriandom (*Black Harvest, Joe Leahy's Neighbours, First Contact, Szlachetny Dzikus, In the Savage Land*) i historii emigracji do Australii (*Amnesia*). Ostatnio pracuje wśród Aborygenów i nie-Aborygenów przy rozwijaniu metod nauczania opartych na zindywidualizowanej opiece mentorskiej.

Krystyna Dudzińska – etnograf, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, badania nad religijnością neoprotestantów na Podlasiu i Ukrainie, *Religijność ewangelicznych chrześcijan-baptystów w środowisku prawosławnych i katolików* (2003).

Jan Gondowicz – krytyk literacki i tłumacz. Archeolog wyobraźni. Współpracuje, prócz „Kontekstów”, z „Nowymi Książkami”, „Literaturą na Świecie” i „Tygodnikiem Powszechnym”. Autor kilku tysięcy recenzji. Przekładał między innymi Bielego, Charmsa, Brodskiego, Flauberta, Jarry'ego, Queneau i Topora. Wydał bestiariusz *Zoologia fantastyczna uzupełniona* (1995). Usiłuje opublikować trzy książki własne i szereg ekscentrycznych tłumaczeń. Były dziennikarz, były krytyk filmowy, były wydawca. Utrzymuje się (z trudem) z redagowania dzieł polskich pisarzy współczesnych i skopanych przekładów. Mieszka w Warszawie.

Zygmunt Krzyżanowski – urodzony 11 lutego (30 stycznia nowego stylu) 1887 roku pod Kijowem. Miejsce jego urodzenia, nie zostało dokładnie ustalone. W 1919 roku, w pierwszym numerze pisma „Zori”, ukazał się debiut Krzyżanowskiego – osadzony w epoce niemieckiego *Sturm und Drangu* dialogowy esej o urokach niepewności, *Jacobi i „Jakoby”*. Późniejsze utwory nie zostały jednak opublikowane przez dłuższy czas. Dopiero w dziewięć lat po śmierci Krzyżanowskiego, czyli w roku 1959, w Związku Pisarzy powołano na fali odwilży stosowną komisję, mającą udostępnić jego twórczość czytelnikom. Pierwsze prozy Krzyżanowskiego ukazały się w prasie dopiero na przełomie 1988 i 1989 roku. By mogły przebić się do publiczności, musiał upaść komunizm.

Julia Hartwig – poetka, eseistka i tłumaczka, laureatka wielu nagród i wyróżnień. Opublikowała następujące tomiki poetyckie: *Pożegnania, Wolne ręce, Dwoistość, Czuwanie, Obcowanie, Czulość, Nim opatrzy się zieleń, Zobaczone, Przemija postać świata* oraz ostatnie zbiory poetyckie – *nie ma odpowiedzi* (2001), za który była nominowana do Nagrody Nike, *Wiersze amerykańskie* (2002) oraz *Błyski* (2002); szkice: *Z niedalekich podróży, Dziennik amerykański*; monografie: *Apolinaire, Gerard de Nerval*; książki dla dzieci (pisane wraz z Arturem Międzyzrzeckim): *Jaś i Małgosia, Przygody poziomki, Tomcio Paluch, Wielki pościg*.

Agata Kapturkiewicz – studentka IV roku Etnologii i Antropologii Kulturowej UW oraz I roku Wiedzy o Teatrze na Akademii Tetralnej, pracuje jako asystentka w filmie.

Ewa Klekot – ukończyła archeologię i etnografię na UW; adiunkt w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW; zajmuje się kulturowymi uwarunkowaniami przekazu wizualnego oraz popularną recepcją sztuki.

Bartłomiej Kowal – jest doktorantem Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Bałtystyki UW, a także studentem etnologii. Interesuje się językoznawstwem i antropologią oraz związkami między tymi dwiema dziedzinami.

Lubomir Kosiński – zm. w 2004 r. starszy kustosz, w dziale Dokumentacji Archiwalnej i Fotograficzno-Filmowej Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.

Anna E. Kubiak – antropolog kultury, adiunkt w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. Autorka pracy na temat nowych ruchów religijnych *Delicje i lewa ręka Kryszny*, 1997, za którą otrzymała nagrodę im. Stanisława Ossowskiego; zamierza opublikować swoje *Dzienniki* prowadzone podczas dwuletnich badań terenowych nad ruchem Hare Kryszna. Od 1996 roku prowadzi badania nad kulturą New Age w Polsce, Anglii, Szkocji i Danii. Przygotowuje do druku książkę *NEW AGE*.

Anna Kucio – absolwentka Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Do jej zainteresowań badawczych należy szeroko rozumiana wielokulturowość i komunikacja międzykulturowa, w szczególności kwestie dotyczące frankofonii (stosunki etniczne, zmiana językowa i kulturowa we francuskich obszarach językowych świata, literatura wyżej wymienionych).

Lechosław Lameński – dr hab., prof. nadzw. KUL, historyk sztuki i krytyk, Dyrektor Instytutu Historii Sztuki KUL, a zarazem Kierownik Katedry Historii Sztuki Nowoczesnej, autor monografii: *Tomasz Oskar Sosnowski 1810-1886 rzeźbiarz polski w Rzymie*, 1997; oraz wielu artykułów, wstępów do katalogów, recenzji i haseł do encyklopedii, głównie z zakresu sztuki polskiej (architektury, rzeźby i malarstwa) od II poł. XIX wieku do 1939 roku.

Aleksandra Melbechowska-Luty – historyk sztuki, studia na UW, doktorat z nauk humanistycznych (UW 1966). Specjalizacja: historyk sztuki polskiej XIX/XX w. Adiunkt w Instytucie Sztuki PAN (gdzie pracowała w latach 1955-1985), Pracownia Słownika Artystów Polskich. Autorka 46 artykułów i 7 książek, m.in. *Teofil Kwiatkowski* (monografia), Ossolineum, Wrocław 1966; *Widmo. Życie i twórczość Ludwika De Laveaux*, Wrocław 1988; *Posłgi i ludzie. Antologia tekstów o rzeźbie polskiej XIX w.*, IS PAN, Warszawa 1993 (wspólnie z Piotrem Szubertem); *Mali mistrzowie polskiego pejzażu XIX w.*, Neriton, Warszawa 1997; *Nokturny. Widoki nocy w malarstwie polskim*, Arkady, Warszawa 1999.

Grzegorz Pawłowski – absolwent filologii germańskiej KUL (1999). Studia humanistyczne w Centre Universitaire de Luxembourg (1994-95) oraz w Universität Salzburg (1997). Praktyka metodyczno-dydaktyczna w Centre de Langues, stypendium Ministre des Affaires Culturelles Grand-Duché de Luxembourg (1996). Praca w charakterze reportera i nauczyciela fotografii w ramach Academie d'ete w Larochette, Echternach i Luksemburgu dla Cercle Europeen pour la Propagation des Artes (1997, 1998). Studia doktoranc-

kie w Instytucie Lingwistyki Stosowanej UW (2000). Stypendium badawcze w Universität Trier i Centre Universitaire de Luxembourg (2002). Praca dydaktyczna dla Goethe-Institut w Warszawie (2002-2004).

Lech Mróz – Profesor dr hab. etnolog, zajmuje się problemami etnicznymi, autor wielu prac o Cyganach m.in. *Dzieje Cyganów – Romów w Rzeczypospolitej XV-XVIII w.*, Warszawa 2001; *Etnos przebudzony* [red.] Warszawa 2004. Dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UW.

Andrzej Pieńkos – adiunkt w Instytucie Historii Sztuki UW. Wraz z żoną, Jolantą Chrzanowską-Pieńkos opublikował *Słownik artystyczny Paryża i regionu Ile-de-France* (Warszawa 1996) i *Leksykon polskiej sztuki XX w.* (Poznań 1997). Prace z zakresu historii sztuki nowoczesnej (książka *Okropności sztuki*, Gdańsk 2000), krytyki artystycznej i eseistyki dotyczącej kultury publikował w licznych czasopismach.

Magdalena Prosińska – absolwentka Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej UW (praca magisterska na temat pielgrzymek na Podhalu) i Studiów Ochrony Światowego Dziedzictwa (World Heritage Studies) na Wydziale Architektury Politechniki Brandenburskiej w Cottbus (praca magisterska na temat zmian w tradycyjnej, drewnianej architekturze Nungów z Van Quan, w północno-wschodnim Wietnamie). Zainteresowania badawcze i projekty dotyczące zmian w krajobrazie kulturowym wsi, dokumentacja, ochrona i rozwój dziedzictwa. Mieszka w Berlinie.

Tomasz Rodowicz – historyk filozofii (ATK), aktor, i muzyk. W 1972 założył z przyjaciółmi w Warszawie pierwszy w Polsce ośrodek socjoterapii dla młodzieży uzależnionej. W latach 1974-76 współpracował z Teatrem Laboratorium we Wrocławiu przy projektach parateatralnych. Zaproszony przez Włodzimierza Staniewskiego, współtworzy z nim Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”, gdzie pracuje do dziś. W 1985 wyreżyserował w Münster (Niemcy) *Prometeusza wg Ajschylosa*. W latach 1992-94 współpracował z teatrem Tanto w Wiedniu, w 1996 w duńskim Oyfn Veg. W „Gardzienicach” jest współodpowiedzialny za stronę muzyczną projektów; w 2000 r. wydał płytę z muzyką antyczną *Metamorfozy*. W Akademii Praktyk Teatralnych prowadzi trening fizyczny i zajęcia głosowe. Pracuje nad projektem Orkiestra Antyczna.

Maria Rogińska – doktorantka Szkoły Nauk Społecznych przy IFIS PAN.

Maciej Rożalski – absolwent Instytutu Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, obecnie na studiach doktoranckich w Instytucie Sztuki PAN. Zajmuje się zagadnieniami z zakresu pogranicza antropo-

logii kultury, filozofii kultury i estetyki – szczególnie rolę ruchu, tańca, krwawej ofiary, spożywania w sztuce i rytuałach różnych kultur i systemów religijnych. Sam zajmuje się teatrem, między innymi jako uczestnik akademii Ośrodka Praktyk Teatralnych „Gardzienice” oraz jako performer teatrów ulicznych.

Maja Stachowiak – studentka Kolegium Międzydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych na UW; w ramach studiów realizuje minimum programowe w Instytucie Antropologii Kulturowej i Etnologii oraz w Instytucie Stosunków Międzynarodowych.

Tomasz Wit Szerszeń – student MISH-u na UW oraz w Studium Fotografii w PWSFTViT w Łodzi. Publikował w „Kontekstach”.

Wiesław Szpilka – etnolog (studia UJ), studia doktorskie Instytut Sztuki PAN, pisze pracę doktorską poświęconą etnologicznej interpretacji kultury masowej. Mieszka w Kościelisku.

Jan Strzelecki, urodzony 4 VII 1919 r. w Warszawie, zmarł 11 VII 1989 r. w wyniku brutalnego napadu w do dziś niewyjaśnionych okolicznościach.

Był socjologiem-filozofem, publicystą, eseistą.

Rozpoczęte przed wojną studia kontynuował w czasie wojny; studiował na tajnym uniwersytecie. Działal w grupie młodzieży „Płomienie” związanej z organizacją „Wolność – Równość – Niepodległość”. Współredagował pisma młodzieży socjalistycznej „Płomienie”, „Młodzież Socjalistyczna” i „Droga”. Uczestniczył w działaniach bojowych, m.in. w pomocy Warszawskiemu Gettu. W Powstaniu Warszawskim walczył w batalionie „Żywiciel” (AK). Dwukrotnie ranny, odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Powstańcym.

Po wojnie, w 1946 r., został asystentem prof. Stanisława Ossowskiego w Katedrze Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, a także przewodniczącym akademickiego Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej (AZNMS), członkiem PPS i jej Rady Naczelnej. (Po połączeniu PPR i PPS stał się członkiem PZPR, z której go usunięto w roku 1978 za permanentną działalność opozycyjną).

Już w roku 1946 był aresztowany pod zarzutem należenia do WIN, zwolniony dzięki ostrej interwencji władz PPS. Od tego jednak czasu był stale, aż do tragicznej śmierci, inwigilowany przez służby bezpieczeństwa.

W 1952 r. usunięty z pracy na UW jako „ideologiczny demoralizator młodzieży akademickiej”. Nigdy więcej nie pozwolono mu wrócić do pracy z młodzieżą. W latach 1957-1988 pracował w Polskiej Akademii Nauk.

Uczestniczył w wielu inicjatywach niezależnych i opozycyjnych – był współtwórcą i prezesem Klubu Krzywego Koła, współpracował z KOR-em, współtworzył

Towarzystwo Kursów Naukowych, konwersatorium Doświadczenie i Przyszłość (DiP), współdziałał ze środowiskami katolickimi – Klubem Inteligencji Katolickiej, z „Tygodnikiem Powszechnym”, z „Więzią”, z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, z „Laskami” i z Duszpasterstwami Ludzi Pracy. Szczególnie bliskie kontakty miał z kościołem św. Stanisława Kostki i z górnikami.

W roku 1980 w Gdańsku został doradcą „Solidarności” i działał w niej do końca swoich dni. Udział w ruchu „Solidarność” widział jako dalszy ciąg uczestnictwa w Powstaniu Warszawskim.

Brał udział w wielu konferencjach międzynarodowych, m.in. Rencontres de Geneve, Klub Rzymski, W.F.S.F, Wilton Park.

Zarówno w swojej twórczości, jak i działalności reprezentował myśl niepodległościowego i humanistycznego socjalizmu, ładu społecznego opartego na idei braterstwa i chrześcijańskiego personalizmu. Było to permanentnym „powstawaniem” przeciwko wszelkim przejawom totalitaryzmu i nieprawościom władzy.

Był członkiem polskiego PEN Clubu, który w r. 1990 ustanowił nagrodę jego imienia.

Autor kilku książek i ok. 150 artykułów. Najważniejsze pozycje: *O socjalistycznym humanizmie*, *Zapiski z lat 1950-1953*, *Próby świadectwa, niepokoje amerykańskie*, *Socjalizmu model liryczny*, *Kontynuacje*, *Solidarité. Analyse d'un mouvement social* (wyniki badań socjologicznych przeprowadzonych wspólnie z prof. Alainem Touraine).

Jadwiga Brzezińska-Strzelecka – psycholog. Studiowała na Uniwersytecie Warszawskim u prof. Stefana Baleya, prowadzącego Katedrę Psychologii wychowawczej. Kolejno pracowała: jako asystentka swego profesora, jako redaktor literatury dla dzieci i młodzieży, w spółdzielni wydawniczej Czytelnik, następnie jako psycholog w Poradni Społeczno Wychowawczej. Pełniła też niejednokrotnie funkcję biegłego sądowego w procesach nieletnich przestępców.

W czasie wojny należała do AK. Odznaczona medalem „Sprawiedliwej wśród Narodów Świata”

Agnieszka Śmierćka – studentka Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, absolwentka Instytutu Anglistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Interesuje się kulturą Wielkiej Brytanii XIX i XX wieku, a w szczególności życiem codziennym w czasach wiktoriańskich oraz kulturą niderlandzkiego obszaru językowego.

Gabriela Świtek – historyk sztuki. Adiunkt w Zakładzie Dziejów Myśli o Sztuce, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego. Absolwentka University of Cambridge (wydział architektury, praca doktorska z dziedziny historii i filozofii architektury, 1999). Kurator w Zachęcie Narodowej Galerii Sztuki w Warszawie (m.in. kurator wystawy Daniela Libeskinda, *Fundamenty pamięci*, 2004).

Jerzy Sławomir Wasilewski – etnolog, doktor habilitowany, pracuje w Katedrze Etnologii i Antropologii Kulturowej UW. W latach 1971-80 był uczestnikiem corocznej ekspedycji IHKM PAN do Mongolii. Prowadził też penetrację etnograficzną innych krajów Azji. Autor książek: *Podróż do piekieł, rzecz o szamańskich misteriach*, Warszawa 1979, *Tabu a paradygmaty etnologii*, Warszawa 1989.

Seweryn A. Wisłocki – etnolog, krytyk sztuki, eseista. Zajmuje się śląską sztuką nieelitarną, (współtwórca Kolekcji Sztuki Nieprofesjonalnej w Muzeum Śląskim), oraz problematyką interetniczności kultury śląskiej. Autor licznych publikacji, m.in. książki *Górnicy Śląsk w sztuce Górnego Śląska. Mit, sacrum, kreacja* (1996).

Anthony Vidler – historyk i krytyk architektury nowoczesnej i współczesnej. Absolwent m.in. Wydziału Architektury, University of Cambridge. Wykładał m.in. w Princeton University School of Architecture oraz na Wydziale Historii Sztuki, University of California, Los Angeles. Od 2002 dziekan The Cooper Union School of Architecture w Nowym Jorku. Specjalizacja: francuska architektura od czasów Oświecenia do współczesności. Ważniejsze publikacje: *The Writing on the Walls: Architectural*

Theory in the Late Enlightenment (Princeton Architectural Press, 1987), *Claude-Nicolas Ledoux: Architecture and Social Reform at the End of the Ancien Regime* (MIT Press, 1990), *The Architectural Uncanny: Essays in the Modern Unhomely* (MIT Press, 1992), *Warped Space: Architecture and Anxiety in Modern Culture* (MIT Press, 2000).

Joanna Zalewska – studentka Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UW. Psycholog. Pracuje w Instytucie Psychologii Zdrowia przy Polskim Towarzystwie Psychologicznym, gdzie współtworzy portal internetowy poświęcony tematyce psychologicznej. Interesuje się antropologią współczesności.

Magdalena Zowczak, etnolog, dr hab., profesor w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się antropologią religii: związkami między kulturą religijną a tożsamością, studiami nad apokryfem i modlitwą oraz współczesną ekspresją religijną. Prowadziła badania etnograficzne na Litwie, Białorusi i Ukrainie. Napisała m. innymi: *Bohater wsi. Mit i stereotypy*, Wiedza o kulturze, Wrocław 1991, *Biblia ludowa. Interpretacje wątków biblijnych w kulturze ludowej*, Wyd. FUNNA, Wrocław 2000, współautorka tomu *Podole i Wołyń. Szkice etnograficzne*, DiG, Warszawa 2003.

Summary of articles

Grzegorz Pawłowski *My Home, Jerusalem*

Reminiscences from a voyage to the Eternal City of Jerusalem. The effect of awaiting successive images has assumed the shape of a series of photographs which document experiencing the fragmented shapes of history.

Wojciech Brojer *The Establishment of the House of God*

As long as they wandered, God accompanied them and preceded them in the Ark of the Covenant and below the Tabernacle. Once they settled down in the Promised Land, it became necessary to build Him a House. Who, and in what manner was to decide where in the homeland of the twelve generations of Israel should the Temple of Jehovah be erected? The answer to this question is to be found in the texts of the Jahvist (ninth century B. C.), cited in chapter 24 of 2 Samuel (2 Kings) and repeated (almost) faithfully seven hundred years later in the *Chronicles* (1 *Chronicle*, 21). The account given by Samuel is immersed in the political reality of the emergent Kingdom of Israel and Juda, the organisational undertakings of King Da-

vid, and the revolt against the new structures. The inspiration, however, came from God (the wrath of Jehovah), and the foundation of the House of God was composed of hierophancy together with its drastic consequences and the abrupt intrusion of divine energy into earthly reality; the Temple's construction site emerged in a dramatic dialogue between God and David. Heretofore destructive energy assumed the form of Jehovah's altar in Jerusalem and on Mt. Zion – land obtained from the King of the Jebusites.

Anthony Vidler *The Architectural Uncanny. Essays in the Modern Unhomely*.

Unhomely Houses is the first chapter of Anthony Vidler's *The Architectural Uncanny: Essays in the Modern Unhomely* (MIT Press, 1992), in which the author traced the motif of haunted houses recurring in Romantic literature, i. a. in the stories of Edgar Allan Poe (*The Fall of the House of Usher*), Victor Hugo (*Les Travailleurs de la mer*), and E. T. A. Hoffmann (*The Golden Flower Pot, Rath Krespel*). By analysing literary images of unusual houses and, at the same time, refer-

ring to *The „Uncanny”*, the celebrated text by Sigmund Freud, Vidler attempted to define the element of the „uncanny” as a special experience in architecture. Assorted symptoms of spatial eeriness, e. g. the feeling of disorientation, instability, and claustrophobia experienced when faced with the abyss of an imaginary void, a labyrinth or a prison, are discovered also in literary descriptions by Thomas De Quincy (*Confessions of an English Opium-eater*) and Charles Nodier (*Piranesi, contes psychologiques*), one of the many examples of the Romantic, sometimes „mistaken” interpretations of Giambattista Piranesi’s *Carceri d’Invenzione* series.

Maria Rogińska, *The Road Home. Certain Aspects of the Model of the World in Russian Orthodox Narration from the End of the century.*

In the presented reflections on the organisation and conceptualisation of living space in post-Soviet Russia (1991-2004) the loss of the habits of sacralising space is confronted with a tangible longing for the Home, conceived as a sacral locum. The author attempted to examine, in the spirit of structuralism and phenomenology, the status of the home in models of the word contained implicitly (K. Levi-Strauss) in Russian mythology. She sought an image of the home in contemporary Russian Orthodox narration (upon the basis of 900 documents of daily life) by resorting to a presumption of a profound analogy between the religious and secular order, disclosed by Russian history as a whole. In this perspective, the text delves into the theme of the home and the border, the home and prison, the home envisaged as a stop along the way, members of the household and newcomers, the home and fate, the home and the family, sight and sound in the space of the home, static and dynamic qualities, and time and eternity. The author analysed concepts of the small and large home (Fatherland, native land), which appear as elements of a wartime image of the world, typical for contemporary Russia.

Jan Gondowicz, *Collector of Fissures*

A biogramme of Sigismund Dominikovich Krzhizhanovsky *vel* Zygmunt Krzyżanowski (1887-1950), whose voluminous prose and numerous essays were revealed in Russia some fifteen years ago. This sophisticated and concise author – a Pole writing in Russian – transformed philosophical and physical concepts into succinct and astonishing tales worthy of Calvin, Buzzatti, Landolfi, Rosendorfer or Borges, and maintained in their spirit.

Zygmunt Krzyżanowski *Quadraturite*

This novel (*Kvadraturin*, 1926) from the collection *Chem lyudi miortvi*, not published during Zygmunt Krzyżanowski’s lifetime, starts in the manner of Bulhakov and ends in a truly Kafkaesque vein. A miraculous

agent, obtained thanks to a pact with an unclean spirit and used to expand an insufferably cramped flat, leads to an explosion of the void: the flat becomes a breeding ground for an alternative, prison-like universe.

Tomasz Rodowicz *Home, or Wandering in Time*

An account of the first excursion made by the actors of the Gardzienice Theatre in September 1982 to northern Norway (Lapland) and the only nomadic tribe in Europe, the Sami. Its members have retained their distinctness, identity, occupation (reindeer breeding) and archaic songs known as JOJK. A moving description of the experience of seeking the reindeer, loneliness, and the feeling of being lost, together with an attempt at defining the true nature of the home.

Andrzej Coryell *Drawing a Home*

A reflection by an author of aphorisms and poetry, expressing the dream-like dimension of a home.

Jerzy S. Wasilewski *On the Trail of an Imaginary Escape The Long March* by Slavomir Rawicz – a description of an impressive escape to British India across Mongolia, Tibet and the Himalayas, accomplished by a Pole arrested by the Russians in 1939 and detained in a Siberian labour camp – has recently enjoyed a worldwide career, and is treated as a document. To an ethnographer familiar with the terrains in question it remains obvious fiction, brimming with naive images of the East and glaring errors in depictions of cultural reality. The plot is full of infantile inventions, and totally lacks details which simply had to be included if the described events really took place. A critical review of episodes, landscapes, and portrayals of the natives proves that the book was written by someone who had never been there. The current popularity of the publication demonstrates the degree to which the boundary between the virtual and the real has become obliterated. The reader is increasingly less concerned with finding out whether something was an historical fact or fiction, *vero* or merely *bene trovato*.

Maciej Rożalski *Candomblé*

Candomblé is a general term pertaining to a group of religious cults in Brazil. There is no single, strict definition of the essence of this phenomenon, which cannot be even described as a cohesive religious formula, since *Candomblé* is extremely differentiated and syncretic. Depending on the region in which it takes place the ritual is composed of various elements. Diverse impacts, partially of Catholicism and partly of local Indian culture, together with the religious beliefs brought over from Africa by black slaves, produced a unique mixture characteristic for the multi-cultural and ambiguous qualities of its form. As a rule, men-

tion is made of a set of cults, thus avoiding eventual problems associated with definitions. There does exist, however, a certain joint feature typical for all ofshoots of *Candomblé* and worthy of special attention – so-called possession which, according to the adherents of the cult, is a manner in which the pantheon of the worshipped deities reveals itself. The gods descend into dancers selected for this purpose by assuming control over their bodies. The nature of this divine possession remains unexplained. On the other hand, it is known that it appears both in Brazil and in other cults of African origin in Cuba and Haiti, not to mention large parts of Africa, where it originated. It is even possible that this form of religious activity was present already in the rituals of ancient Greece. The author tells one of the stories about *Candomblé*, the Brazilian cult of possession.

Jacek Olędzki *Poetic Diaries. Peru, the Iconosphere of the Most Extraordinary Petroglyphs*

In 2002 the author organised at Warsaw University a („ceiling”) display of Peruvian petroglyphs. In this extremely personal sketch he describes his interest in the phenomenon, and takes the opportunity to present anthropological themes and publications which he regards as important.

Jacek Olędzki *Quiet and Loud*

A highly personal interpretation of *Rondo de Gaulle'a* (The de Gaulle Rondo), a book by Olga Stanisławska – a reporter's account of a trip to Africa.

Tomasz Szerszeń *BRISÉES or Traces of Africa.*

On the African Journal of Michel Leiris In Poland, Michel Leiris is associated predominantly with the surrealist movement and placed within a constellation of such names as Georges Bataille or Antonin Artaud (the recently translated into Polish *De la littérature considérée comme une tauromachie* / *Lustro Tauromachii* / stems from Bataille's inspiration which explains such an interpretation of Leiris' writing in Poland). Meanwhile, Leiris was also an ethnographer. Years later, interest in his works was disclosed by such influential anthropologists as James Clifford. The author of text presented in this issue concentrates his attention on *Afrique fantôme* (1934) – a journal written by Leiris during his ethnographic expedition across Africa. The journey came as a breakthrough for Michel Leiris: all problems, topics, manners of writing characteristic for his later works originate in *Afrique fantôme*. This intriguing text evades all classifications: it combines the features of an intimate diary, an adventure story, an ethnographic treatise, and traveller's notes... The author stresses the connection between „ethnography”, „art” and „life” – *Afrique fantôme* is simultaneously „ethnography” and „autobiography”.

Wojciech Z. Dąbrowski *Verandah*

Verandah is a description of the first four weeks of the author's stay in New Guinea and the historical event which took place at the time – a missionary expedition across the jungle to terrains which up to then have remained heathen. For two years the author conducted on-the-spot work in the Western Highlands of Papua-New Guinea. His research concerns changes of the consciousness among tribes of the Hagen culture, living in Jimi Valley, which in the second half of the twentieth century found themselves under the impact of a powerful gravitation of Western civilisation. In contrast to many other earlier colonised lands, Papua-New Guinea, which from the 1930s remained under Australian administration, did not experience a mass-scale influx of settlers and the resultant sudden attack launched against its tribal organisation.

Magdalena Prosińska *Feeding a Dead*

The reportage, written by an ethnographer working in Van Quan, North-eastern Vietnam, tells a story of her experience of meeting a lady-shaman called a then singer, who invites her to assist in a ritual called *feeding of a dead person*. The Tay shaman calls the soul of Mr. Tuan, who died one hundred days before and leads him through dangers of an Underground world. An army of the Then spirits helps the shaman and Mr. Tuan to reach the Land of Ancestors. The article describes preparations for the ritual and gives many details about the ceremony and people taking part in it.

Jan Strzelecki, Jadwiga Strzelecka *The presented block of texts relating to the tragically deceased Jan Strzelecki* sociologist, mountaineer, political activist and publicist, encompassed predominantly that part of his life which was associated with mountain climbing and research expeditions. The texts include reminiscences by Strzelecki's wife, Jadwiga, documenting his mountain excursions (primarily in the Tatra Mts.); an interview conducted by Andrzej Wilczkowski, brimming with fascinating anecdotes, in which Strzelecki recalled his first encounters with the mountains and the beginnings of his career as a mountain climber and alpinist; Strzelecki's „ethnographic” recollections from an International Sociological Seminar held in Vittakivi (Finland), as well as his private notes and letters linked with the Spitsbergen expedition.

Wiesław Szpilka *On Sealskins*

„Sealskinning” is a special type of skiing which thanks to a suitable construction of the skis, the bindings, and the shoes, and by using two glued-on strips of fabric makes it possible to reach, and descend from, every arbitrarily chosen spot. Ski-touring and ski-Alpine mountaineering also describe the phenomenon in question, which offers a feeling of unrestrained liberty, but also the experiences of exertion, pain and hazard.

Andrzej Pieńkos *The San Michel Book and Home*

From the time of eighteenth-century expeditions the island of Capri remained a popular destination of artists and researchers alike. In 1876 Axel Munthe, a young physician from Sweden, fell under the spell of the island's beauty and commenced building his dream residence, which he named Villa San Michel. In 1929 he published his life's work, an autobiographical novel entitled *The Book from San Michel*, a source of information about a profound fascination with classical culture, which gave rise to the construction of the author's highly individual home. The villa was not subjected to any architectural conceptions, nor did its owner employ a professional architect. The end result was the outcome of inspiration sought among the ruins of Capri and the labour of several local workers. A. Pieńkos analysed this interesting example of hazardous architectural eclecticism, and inquired into the essence of this phenomenon, the limits of aesthetic fascination, and the arbitrariness of an artistic collage.

Aleksandra Melbechowska-Luty *Places, Traces, Shadows. On the Oeuvre of Daniel de Tramecourt*

As an artist Daniel de Tramecourt is both an amateur and a professional. He had never graduated from an Academy of Fine Arts, and in 1964-1967 he attended an secondary arts school in Lublin, where he learned the basic workshop skills and embarked upon individual work. For long he has succumbed to various fascinations, and is captivated by the art of Bosch, the Surrealists, Witold Wojtkiewicz, Jean Dubuffet, and Francis Bacon; in about 1995 he chose his master – the acclaimed painter Jacek Sienicki, in whose works he discovered a spiritual affiliation. De Tramecourt applied graphic techniques and drew and sculpted a lot, but painting remains the core of his oeuvre. He recreates the surrounding world: sites, landscapes, houses, interiors and objects, but also that which he sees with the „inner eye” and which had been rendered indelible in traditional memory – archetypical motifs taken from philosophy, literature, art, the Bible and mythology, and thus those realms which contain the ever-present idea of returnability, the „eternal return” to the sources. In this manner, his art not only mirrors substitutes of reality, but glows with the shadows of „primary things”. During the 1980s de Tramecourt painted quasi-ludic grotesques, intensively „coloured” genre scenes enacted in the market square of Kazimierz Dolny. Subsequently, he entered the domain of the human dwelling – up this very day de Tramecourt executes magnificent likenesses of the universal space of the home and metaphorical, usually deformed, portraits of men and women shouldering the heavy burden of existence, but also endowed with a secret spiritual life. De Tramecourt paints still life compositions and utensils: tables, chairs, fish, wine, fruit and flowers, which become iconic signs be-

longing to existence, albeit free from the commonplace and banality; in this unique manner, he elevates and consecrates details of daily life, devising his own *imaginarium* of man's real and supra-sensual existence. De Tramecourt uses gouache, pastels and oil paint; he seeks special texture effects and strives to improve impasto and glaze. As a habitual participant in artistic life, he frequently showed his works in assorted Polish, German and French cities. The most relevant impulse in selecting the artist's path of life proved to be a deeply encoded determination and a conviction that he must devote himself to art, which has become the sole reason for his existence.

Lechosław Lameński, *To Conserve, to Restore, or Perhaps Simply to Tear It All Down?*

A review of three books written upon the initiative of Jarosław Krawczyk, editor-in-chief of the monthly „Mówią Wieki”, concerning the history of the protection and conservation of monuments of architecture: *Wokół Wawelu. Antologia tekstów z lat 1901-1909* (About Wawel. An Anthology of Texts from the Years 1901-1909, Warszawa-Kraków 2001), *Alois Riegl, Georg Dehio i kult zabytków* (Alois Riegl, Georg Dehio and the Cult of Historical Monuments, Warszawa 2002) and *Zabytek i historia. Wokół problemów konserwacji i ochrony zabytków w XIX wieku. Antologia* (The Historical Monument and History. On the Conservation and Protection of Historical Monuments During the Nineteenth Century. An Anthology, Warszawa 2002).

Ewa Klekot *National Heritage Monuments and the Relation towards the Past*

Ewa Klekot wrote about the modern and postmodern comprehension of the concepts of „history” and „heritage”, the rhetoric which emotionally appropriates („colonises”) past experiences, precisely as an „heritage”, in order to legitimise the presence, and the role played within such rhetoric by the concept of „monuments of the past”. The article is an introduction to texts presenting the outcome of the research conducted by students of the Institute of Ethnology at Warsaw University among visitors touring the royal castles in Cracow and Warsaw.

Joanna Zalewska (*National heritage monuments – who do they belong to?*) examined egalitarianism and elitism, as well as participation and exclusion in the attitudes of visitors touring the monuments.

Agnieszka Śmiertka (*Monuments and guidebooks, or the source of the tourist's knowledge about what is worth seeing*) studied the image of the two castles as seen by individual tourists using guidebooks.

Anna Kucio (*Knowledge about national heritage monuments upon the example of the Royal Castle in Warsaw*)

and Wawel Castle) demonstrated the fact that knowledge about national heritage monuments is not historical but haphazard lore about the past, whose part is composed of symbols and patriotic feelings.

Bartłomiej Kowal (*Between tourism and religion. Experiences of national heritage upon the example of the Royal Castle in Warsaw and Wawel Castle*) – with a differentiation between the concepts of „emotional experiencing” and „experiencing as such” as his point of departure, the author showed how in the case of visitors at Wawel Castle and the Royal Castle in Warsaw tourist experiences change into experiencing the „national heritage”.

Agata Kapturkiewicz (*Must a national heritage monument be authentic?*) described the ways in which a tourist understands authenticity, and the manner in which the latter influences the evaluation of a given site as a heritage monument.

Maja Stachowiak (*Power and politics within the context of national heritage monuments in the opinion of the visitors*) attempted to reconstruct the common understanding of the concepts of „power” and „politics”, and wrote about the ways of situating them within the space of national heritage monuments: the inclusion of the former and the exclusion of the latter.

Wiesław Szpilka Wit

Personal notes made after reading Dariusz Czaja's *Sygnatura i fragment. Narracje antropologiczne* (Signature and Fragment. Anthropological Narrations), a book which demonstrates how assorted spaces of culture can become the domain of ethnographic analysis. A confrontation of various perceptions, forms of presence, and shapes of the same, performed in order to come closer to the ultimate sense.

Mateusz Braun *A True Myth, or How Karol Wojtyła Became the Pope*

The historical event of the election of Karol Wojtyła to the office of Pope, as perceived by the community of Gorlice, possesses the symptoms of a miracle and is located within mythical space. The story recounted by the author pertains to the oath sworn by the Pope's father during the battle of Gorlice, one of the bloodiest clashes during World War I. This tale has all the features necessary to create a myth about the miraculous intervention of Providence.

Seweryn A. Wisłocki, *The Court Rules that Nikifor is Epifaniusz Drowniak*

On 26 March 2003, after a seven-years long trial, the Regional Court in Muszyna proclaimed that the

real name of the famous naive painter from Krynica, known as Nikifor, was Epifaniusz Drowniak. The trial was the outcome of years-long efforts on the part of the Łemko Union to recognise the artist's Łemko descent.

Peter Martyn, *The former highway inn of Paweł Gut-Mostowski at Poronin: an historic monument of wooden architecture in (dire) peril*

This open letter is intended to inform readers of the threat that an appallingly ill-conceived 'road improvement' scheme poses not only to an outstanding example of vernacular wooden architecture but equally a place of exceptional natural beauty. The planning scheme, which forms part of the general transforming of the highway from Cracow to Zakopane into a dual carriageway, is intended to link this concrete and tar-macadammed 'zakopianka' with the regional road that leads to Slovakia.

The apparent indifference shown by the local authorities of Poronin towards the former inn at the confluence of the Poroniec mountain stream and River Zakopianka may be explained partly by its exaggerated association with V.I. Lenin, but also by the likelihood that the 'Tatras Junction' is merely a sign of what is to come; namely, the entire area's redevelopment. The forces of change currently moving in on an enclave of uniqueness, where people achieved a remarkable degree of harmony with a beautiful but harsh natural environment, may be seen as part of an ongoing catastrophe. The entire region could only have been spared the worst excesses of modern 'civilisation' if the local highlanders themselves had demonstrated an intuitive foresight which, due to a paradoxical course in their more recent history, they seem to have all but completely forfeited. Having in large part introduced themselves to the 'American' way of life by escaping – much like the Irish – rural poverty and overcrowding, embracing with arms ever wider outstretched successive achievements of the industrial and techno-informational ages, the Highlanders currently find themselves between the devil of material well-being that has so long enticed them and the growing despair of witnessing their once safe, but now insecure, homeland being turned into a spiritual no less than an environmental wasteland.

